

TEEKENEN DER TIJDEN

De geest van Amalek.

RASSENHAAT IS EEUWENOUDE!

In plaats van af te nemen of uit te sterven, wordt hij in onzen tijd in sommige landen nog zelfs aangekweekt. Jodenvervolgingen — soms gelijkstaande met massaslachtingen — mogen in de laatste jaren achterwege zijn gebleven: de geest, die den doodelijken afkeer kweekt, is daarom niet gedood!

We begrijpen, dat de vraag opkomen kon, geuit in een brief aan de Redactie, of deze Jodenvervolgingen niet de oorzaak zouden zijn, of althans een der belangrijkste oorzaken, waardoor in Rusland een vervolging over de algemeene Christelijke kerk gekomen is. Deze briefschrijver wijst op een passage in een boek van een gevierd Russisch schrijver, waar in een herberg een officier, die aan het biljarten is, de opmerking maakt, dat hij het uit verveling doet, omdat men niet overal in de gelegenheid is om Joden te slachten!

Rassenhaat is iets vreeselijks! Jodenhaat is niets minder dan een direct terzijdestellen van het Woord van Jezus Christus, naar Wien zich toch de ééne, groote, algemeene kerk op aarde noemt, n.l.: „Het heil is uit de Joden.” (Evangelië van Johannes, Hfdst. 4, vers 22.) Schandelijk wordt vergeten, dat, wat het vleesch aangaat, onze Heer uit Juda gesproken is. Het kruis en de kruisdood worden zeer eenzijdig op rekening van de Joden geplaatst.

Te moeten lijden, omdat men Jood is, en dat te midden van een Christenheid, die het woord „menschelijkheid” in haar banier schrijft, is iets vreeselijks! En zulk een lijden wás er toch, en is er nóg!

Tientallen jaren geleden — het nauwkeurig tijdstip is 1860 — verenigden zich eenige Joodsche intellectueelen, wier doel het was, alle levende krachten van het Jodendom samen te binden. Toen werd de „Alliance Israélite Universelle” gesticht. In ons land werd aan den oproep gehoor gegeven. In Amsterdam ontstond een afdeling met Dr. Samuël Sarphati als voorzitter. Deze medewerking werd zeer op prijs gesteld en in de notulen van de algemeene vergadering te Parijs in 1862 werden deze waardeerende woorden neergeschreven: „Met levendige voldoening begroet ons Verbond de medewerking van een land, dat sinds eeuwen her gastvrijheid heeft verleend aan de martelaren van het fanatisme door het opnemen van duizenden Joodsche gezinnen, die uit Spanje en Portugal waren gevlucht voor de Inquisitie.”

Jodenhaat is veroordeelenswaardig!

Amalek mag onder de belijders van den Christus geen navolgers hebben.

Al zou het ook zoo zijn, dat de Joden het er wel eens naar hebben gemaakt, dat men ze ging beschouwen als lastige en brutale vreemdelingen, daardoor is toch de vijandschap nog niet gebillikt.

Een uitzonderingspositie te moeten innemen is op den duur waarlijk niet gemakkelijk!

Door stelselmatig te negeren kan men iemand het hoofd doen verliezen.

Speldeprekjes, dag aan dag, kwellen meer dan één knotslag op een bepaald moment.

„Een wijze,” zegt de Prediker, „kan men voorwaar wel dol maken door onderdrukking.” (Hfdst. 7 : 7.)

En de Talmud heeft deze opmerking: „Een hongerige hond verslindt het walgelijkste voedsel, dat hij vindt.”

Laat ons dan onze Christelijke liefde tegenover onze naasten — ook Joden behooren daartoe — niet verloochenen!

Moge God de Christelijke naties bewaren — en we denken dan met name ook aan Duitschland, waar duizenden en tienduizenden oprechte volgelingen van Jezus Christus wonen — om te wandelen in den veroordeelenswaardigen geest van Amalek. Laat ons voorzichtig zijn, en geen aanval richten op een volk, dat „Gods oogappel” wordt genoemd!

J. T.

EEN FAMILIEGROEP VAN FRANS HALS

HET PORTRET HEEFT IN ZEER KORTEN tijd groote veranderingen ondergaan. Nadat eeuwen lang de eenige mogelijkheid, een portret van zich of de zijnen in het bezit te krijgen, was: naar een schilder te gaan en dezen het „conterfeysel” ervan op te dragen (een opdracht, die veel tijd, geld en moeite vereischte) kan men nu, met weinig geld en nog veel minder tijd en moeite een portret laten vervaardigen.

Doch ook verder — welk een verschillen! Het geheel-eigene dat het geschilderde portret kenmerkt, is bij het mechanische portret, de foto, nagenoeg geheel verdwenen. Nagenoeg, zeg ik, en eigenlijk mag ik dat wel onderstrepen. Was de foto in den aanvang alleen het resultaat van technische bekwaamheid, dit is gaandeweg al sterk veranderd, in die mate, dat men nu reeds, en vaak met recht, van een kunstfoto spreekt. Men ziet weer: de techniek, hoe nuchter in wezen, is toch eigenlijk geen vijandin van de kunst.

Toch — een diepgaand verschil zal er steeds tusschen de foto en het schilderij blijven. Schilderkunst en fotokunst hebben beide hun technische zijde, doch die van de fotokunst is overwegend: wat is meer machine, fototoestel of palet? En vragen wij ons af, welke dezer beide kunsten de meest subtile uitingsmogelijkheden aan den kunstenaar biedt, dan zal ons antwoord ongetwijfeld ten voordeele van de schilderkunst uitvallen.

Het is intusschen maar een enkele, die zich nu nog de weelde permitteeren kan van een geschilderd portret. En merkwaardig is 't wel, te moeten constateeren, hoe ten opzichte van den portretschilder, de rollen zijn omgedraaid onder den invloed der fototechniek.

Vroeger moest men, voor een portret, bij den schilder zijn. Men kwam bij hem met een opdracht, zooals nu bij den fotograaf; het portretschilderen was handwerk, vak. Nu is 't andersom. De portretschilder zit niet op een opdracht te wachten; de menschen, die alleen maar een portret willen, loopen zijn deur voorbij. Niet de menschen zoeken hem, neen, hij zoekt de menschen, en niet wil hij met zijn portret een goed-geslaagde afbeelding van de werkelijkheid geven, maar in een portret wil hij de werkelijkheid uitdrukken, die hij ziet, zijn eigen werkelijkheid, inzicht, visie. En hoe veel deze soms van die van de massa verschillen, leert ons nagenoeg de geheele moderne schilderkunst!

Veel tijd en inspanning vereischt het geschilderde portret, en de menschen die vroeger een portret van zich lieten maken, moesten geduld hebben. Toch was ook destijds het portret meer dan portret — in den zin van natuurgetrouwe nabootsing — alleen. Hoe het mogelijk is, in een portret (en niet alléén in het portret!) met de „natuurgetrouwe” doorsnee-nabootsing de diepe visie van den kunstenaar te vereenigen, toont ons de geschiedenis met duizenden voorbeelden. Van Memlinc af tot nu toe zijn er portretten geschilderd, zoo simpel en zoo volmaakt der werkelijkheid getrouw, dat de allereenvoudigste, alle mogelijke gelijkenis zou kunnen ontdekken tusschen schilderstuk en model. En tevens heeft de kunstenaar zich in deze portretten naar harte-lust kunnen uiten, heeft hij er zijn eigen persoonlijke visie in gebracht. Dát hij dit deed, blijft zijn roem. Want wát is moeilijker: zich zoo te uiten dat ieder mensch er zijn deel aan schoonheid van heeft óf zoo: dat deze schoonheid slechts is voor weinigen, terwijl het meerendeel der menschen er ternauwernood achter kan komen, wát de uiting eigenlijk . . . „voorstelt.”

Guido Gezelle schreef eens aan een jong dichter,

Naar een schilderij van Frans Hals in de National Gallery te Londen.

FAMILIELEVEN.

dat zijn verzen niet goed waren, omdat de schoonheid er van voor te weinigen aanvoelbaar was. En Andersens is alleen zoo groot, doordat zijn sprookjes lichte, aantrekkelijke en boeiende verhaaltjes voor kinderen zijn en — tegelijkertijd diepzinnige verbeeldingen voor groote menschen, die leed en moeite geproefd hebben.

Met deze dubbele kwaliteit verschijnen ons o.m. de portretten van Frans Hals, Hollands grootste portretschilder uit de 17e eeuw. Zijn portretten zijn in de eerste plaats: portretten, d.w.z. nabootsingen van een menschengelaat. Maar tevens steekt hij in deze nabootsing naar de diepte af, roept hij het innerlijke van den mensch naar boven, en hoewel het woord destijds nog niet genoemd werd, is Hals een psycholoog, een zielkenner van grooten aanleg en schier ongeëvenaarden stijl.

Hals prutst niet. Integendeel, het schilderen schijnt hem geen moeite te kosten, en het is verrukkelijk om een boek met reproducties naar zijn portretten te doorbladeren. Dan ziet men den geweldigen levensdrang van het 17e eeuwse Holland in talloze gezichten verbeeld, allen krachtig, weifelloos zeker, frappant, direkt neergeschilderd. Hals nam geen bedenktijd, onmiddellijk pakte hij het wezenlijke in een gezicht, zijn intuïtie was die van den geboren psycholoog, zijn manier van schilderen de impulsieve van den meester, die weet en niet twijfelt; die maar te putten heeft uit een krachtig en onophoudelijk opborrelende bron, kwistig kan zijn en in schijn zelfs nonchalant bij wijlen. Maar dan een nonchalance, welke alleen het genie zich permitteeren kan, zooals sommige meesterwerken uit de lyriek ons argeloos geschreven lijken en zóó gemakkelijk ontstaan, dat de dichter ze alleen maar had op te schrijven. Maar ieder ingewijde weet, hoeveel een kunstenaar achter zich moet hebben om dat te kunnen.

In nog sterkere mate dan het enkel-portret, was het familie-portret iets, dat alleen de rijken zich veroorloven konden. Dit waren zéker portretten, alleen op be-

stelling gemaakt. En eigenaardig, zelfs bij zulke bij uitstek natuurlijke en groot-stijlige kunstenaars als Frans Hals, had het familie-portret hier en daar iets van hetzelfde gedwongen-ongedwongene, dat ook familiefoto's in onzen tijd dikwijls kenmerkt. Men zie op de hierbovenstaande Hals-reproductie den onnatuurlijk-natuurlijken achtergrond. Een achtergrond, die in principe niets verschilt van de eendekker, waarin men zich 's zomers aan het strand kan laten kiekeken. Alleen — de smakeloosheid is hier niet zóó ver gedreven.

En toch, in de expresselijke „argeloosheid" van lichaamshoudingen en gezichten is hier telkens een natuurlijkheid geslopen, die weldadig aandoet. Het zittende kind links vooraan en de moeder en het meisje rechts, dit zijn prachtige portretten, die men bij nadere beschouwing hoe langer hoe meer gaat bewonderen. Daartegenover valt zoo iets als de jongen met den rammelaar bijna weg. Ook de meid is goed, doch die eerstgenoemden zijn van gelaat het beste, dat zich m.i. op dit schilderij bevindt. Het kind met de mand, hoe levend is haar snuit met de aardige donkere kijkers!

Zeker zal het schilderen van zoo'n familiegroep wel eens iets problematieks gehad hebben voor de besten onzer zeventiend'eeuwsche schilders, en zullen ze met de compositie er van vaak gezeten hebben en nooit uit eigen beweging een dergelijk motief hebben gezocht.

Maar — dit was een onmiskenbare kant van hun vak, en Hals strekt het bij zijn nageslacht tot eer, dat hij niet den gemakkelijken weg tot roem, geld en comfort gekozen heeft van zijn kunstbroeder Van Dijck, die de luxe van het Engelsche hof geschilderd heeft en daar als burger niet slecht bij gevaren is, doch als kunstenaar daarmee het bewijs geleverd heeft van een onvergeeflijk gebrek aan ernst en kunstelijke gewetensgetrouwheid. Dan is de ruige, sterke, eerlijke Hals ons liever, dien wij over de eeuwen heen mede om deze eigenschappen zonder eenige terughouding achten en vereeren kunnen.

P. VAN RENSSSEN.